

MÓDOSÍTÁSRA VÁRVA

A TÖRTÉNETI HIVATAL MŰKÖDÉSÉT SZABÁLYOZÓ TÖRVÉNY JOGI PROBLÉMÁI

A TÖRTÉNETI HIVATAL LÉTREHOZÁSÁNAK ELŐZMÉNYEI

Az Alkotmánybíróság 1994-ben jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítványok tárgyában és alkotmányellenes mulasztás megállapítása iránt hivatalból indított eljárásban megvizsgálta az egyes fontos tisztségeket betöltő személyek ellenőrzéséről szóló 1994. évi XXIII. törvényt (továbbiakban Etv.). A vizsgálat eredményeként meghozott 60/1994.(XII.24.) sz. határozata rendelkező részének 5. pontja a következőképpen szól:

a, „Az Alkotmánybíróság megállapítja: az Országgyűlés alkotmányellenességet idézett elő azzal a mulasztásával, hogy nem biztosította az információs önrendelkezési jog gyakorlását, különösen az érintett jogát a személyes adataiba való betekintéshez és ezek törléséhez ama személyek vonatkozásában, akiről a törvény 1.§ a, – b, pontjában megjelölt szervek és személyek adatot gyűjtöttek, vagy a jelentéseikben szerepelnek.

b, Az Országgyűlés alkotmányellenességet idézett elő azzal a mulasztással, hogy nem biztosította az információs önrendelkezési jog, különösen a törvény hatályvesztése után a törlési jog gyakorlását az ellenőrzendő személyek tekintetében.

c, Az Országgyűlés alkotmányellenes mulasztást követett el a törvény 9.§-a tekintetében azzal, hogy valamennyi nyilvántartást felügyelő főhatóságot, köztük a titkosszolgálatokat felügyelő tárca nélküli minisztert nem kötelezte a nyilvántartás vizsgálatához szükséges feltételek biztosítására.

Az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy az e határozat 5. pontjának a,–c, pontjában meghatározott jogalkotói feladatát 1995. szeptember 30-ig teljesítse.”

A határozat 5 a, pontjában jelzett 1. § a,–b, pontjában megjelölt szervek a III / III-as csoportfőnökséget és összes elődeit jelentik. A III / III-as csoportfőnökség megszüntetése – 1990. február 14. – előtti utolsó neve „Belső Reakció Elhárító Csoportfőnökség”.

Az 5. c, pontban említett 9. § pedig úgy szól, hogy „A belügyminiszter, a karhatalmi szolgálat tekintetében a honvédelmi miniszterrel együttesen biztosítja az Országgyűlés nemzetbiztonsági bizottsága, illetőleg a bizottság részére a nyilvántartás vizsgálatához szükséges feltételeket.”

Az Alkotmánybíróság határozatának ez a része képezi az alapját a Történeti Hivatal létrehozásának. A döntést követően 1995. március elsején a belügyminiszter az 5/1995. sz., a Belügyminisztériumban és szerveinél őrzött iratok felméréséről szóló utasításával létrehozott egy történészekből és levéltárosokból álló bizottságot az utasítás címében is jelzett feladat elvégzésére.

Az utasítás célja a szöveg szerint „A Belügyminisztérium és a jogelőd szervezetei működése körében 1990. május 31-e előtt keletkezett és jelenleg a Belügyminisztériumban vagy a belügyminiszter irányítása alatt álló szervezeteknél tárolt iratoknak... a jogszabályok előírásainak megfelelő és szakszerű rendben történő rendezése érdekében, az alkotmányos alapjogok gyakorlásának és ezen belül is hangsúlyozottan a tudományos kutatás elősegítése” volt.

A bizottság 1995. június 30-án készítette el jelentését, melyben az Etv. módosítását javasolták. A javaslat szerint fel kell állítani egy „állambiztonsági történeti hivalt”, melynek feladata az 1990 előtt működő állambiztonsági szolgálatok iratainak őrzése, az Etv. végrehajtása, a betekintési jog (információs önrendelkezési jog) és a tudományos kutatás biztosítása, továbbá saját tudományos tevékenység végzése lenne.

A kormány végül is 1995 decemberében nyújtotta be az Etv. módosításáról szóló törvényjavaslatot, melyben az átvilágítandók körének csökkentésén kívül a Történeti Hivatal létrehozására, az általa őrzendő iratokra, az iratokba való betekintésre és az azokban való kutatásra vonatkozó szabályok is szerepeltek. Az Országgyűlés a javaslatot – számos módosítással – 1996. június 3-án fogadta el.

A törvényt 1996. július 7-én hirdették ki.

A KORMÁNY ÁLTAL BENYÚJTOTT JAVASLAT

A javaslat 25/F és 25/G §-ai szabályozták az érintettek betekintési jogát, továbbá az iratokban való tudományos kutatást.

A tervezet 25/G § (1) bekezdése szerint „A Történeti Hivatalban kezelt iratokban szereplő érintett személy a rá vonatkozó adatokat megismerheti. A be-

mutatott iratokon a más személy azonosítására alkalmas adatokat felismerhetetlenné kell tenni, illetve nem szabad kiszolgáltatni olyan információkat, amelyek alkalmasak más személy azonosítására.” Ugyanezen szakasz (3) bekezdése értelmében 2000. június 30-a után az iratokban bármilyen jogcímen szereplő személy – minden korlátozás nélkül – kérhette volna természetes személyazonosító adatai (neve, neme, születési helye és ideje, anyja neve) végleges törlését.

A kutatásra vonatkozóan a javaslat megoldása a következő volt. A hatályos törvénynek megfelelően kettéválasztotta a személyes adatokat nem tartalmazó és a személyes adatokat tartalmazó iratok kutathatóságát.

A személyes adatokat nem tartalmazó iratokban való kutatást akkor tette volna lehetővé, ha a tudományos kutató a kérelemhez – tudományos kutatást rendeltetésszerűen végző szervtől származó – támogató állásfoglalást csatol.

Személyes adatokat tartalmazó iratokban a kutatást 2000. június 30-át követően tette lehetővé a javaslat, és azt három feltételhez kötötte:

- 1) a kérelemhez csatolja az előbb említett támogató állásfoglalást,
- 2) az irat anonimizált változatát nézheti meg,
- 3) vállalja, hogy azokat a személyes adatokat, amelyeket meg sem nézhetett, az adatvédelmi törvénynek megfelelően kezeli és használja fel.

Ezenkívül kategorikusan kimondta, hogy az előbb leírtakon kívül a törvény hatályba lépésétől számított 30 évig (vagyis az eredeti javaslat törvényerőre emelkedése esetén 2026. július 25-ig) az iratokban kutatás nem engedélyezhető.

Ezek a szabályok lehetetlenné tették volna közelmúltunk kutatását. Hiszen ha 2000. június 30-át követően bárki bármiféle korlátozás nélkül kérhette volna természetes személyazonosító adatai végleges törlését, nem nehéz megjósolni, hogy kik kérték volna a törlést (nagy valószínűséggel nem az áldozatok), és mi maradt volna e személyes adatokból 2026-ra.

Így természetes, hogy heves vita kezdődött, és a végeredmény: a 72%-os többséggel rendelkező MSZP és SZDSZ koalíción belüli alku eredményeként az elfogadott törvény más szabályokat tartalmazott. Az új szabályok már lényegesen részletezőbbek lettek, és sajnálatos módon meglehetősen zavarosak.

A MEGSZÜLETETT TÖRVÉNY HIBÁI

Az egyéni betekintőkre vonatkozó szabályok

A törvény a benyújtott javaslathoz képest annyit változott, hogy nem tartalmazza már azt a kitétel, hogy „illetőleg nem szabad kiszolgáltatni olyan informá-

ciókat, amelyek alkalmasak más személy azonosítására.”

A szabály az információs önrendelkezési jog biztosításán túl csupán annyi, hogy más személy azonosítására alkalmas adatokat a bemutatott iratokon felismerhetetlenné kell tenni. (Ilyen esetben természetesen a „bemutatott irat” nem eredeti példány, hiszen azon semmilyen változtatást nem lehet eszközölni, hanem anonimizált másolat).

Ez a szabály rendben lévőnek tűnik, hiszen az információs önrendelkezési jog e körben azt jelenti: mindenki azt tudhatja meg, hogy személy szerint róla mit tartottak nyilván, és nem azt, mi szerepel az iratokban a barátjáról vagy netán a haragosáról.

Mégis felmerült néhány értelmezési probléma, amelyet végül is a Történeti Hivatal megoldott. Ezeknek a problémáknak egy része nem is igényel törvénymódosítást, más részénél azonban – az adatvédelmi biztosnak a hivatal kérésére előkészített ajánlása szerint is – nem ártana a törvény pontosítása.

Az első kérdés az volt, vajon a törvény szó szerinti értelmének megfelelően valóban ki kell-e húzni az egyéni betekintőnek átadott iratmásolaton mindenki másnak a nevét?

Úgy vélem, a helyes válasz az, hogy nem.

Annak eldöntéséhez, hogy milyen neveket nem kell kihúzni, figyelembe kell venni más törvényeket is (például alkotmány, adatvédelmi törvény, büntetőeljárásról szóló törvény stb), továbbá el kell dönteni, hogy egy adat csak egy személy adata lehet, vagy esetleg több személyé is.

Az adatvédelmi törvény szerint közfeladatot ellátó személyek neve és beosztása közérdekű adat. Megítélésem szerint azt, hogy valakit adatainak közérdekű adattá minősülése szempontjából közfeladatot ellátó személynek tekintünk-e ma, vagy sem, nem az dönti el, hogy 1990 előtt végzett tevékenységét jogállaminak tekintjük-e, vagy sem. (Ebben az Alkotmánybíróság több döntése is megerősít.) Következésképpen az iratokból nem kell kihúzni az eljáró bíró, ügyész, nyomozó stb. nevét.

Nem kell kihúzni azoknak a személyeknek a nevét, akikről az egyéni betekintőnek más törvények szerint tudnia kellett. Ilyen például a vádlott-társ.

Számos esetben fordult elő, hogy telefonbeszélgetéseket, helyiségeket hallgattak le. A lehallgatott beszélgetések minden résztvevőnek adatai, hisz jelen voltak, cselekvő részesei voltak a történeteknek.

Előfordul, hogy az egyéni betekintő ügynök volt. Kérdés, hogy az ügynök betekinthe-e az általa készített jelentésbe. Álláspontom szerint nem. A jelentés ugyanis az ügynöknek nem adata, hanem a munkája. Bár ez esetben is problémát jelent az, hogy mit lehet csinálni abban az esetben, ha az ügynök saját magá-

ról is jelent, mert mondjuk több ember beszélgetését írja le, melyben maga is részt vesz. Ezt a problémát nem ártana törvénymódosítással tisztázni. A hivatal jelenleg ezeket a jelentéseket sem adja ki. Az indok az eddig leírtakon kívül az, hogy egyrészt a hivatal minden esetben, ahol ez lehetséges, az áldozatok javára értelmezi a törvényt, másrészt a hivatalt nem azért hozták létre, hogy az ügynökök emlékezetét frissítse. Ellenkező gyakorlat esetén például a kihallgató tiszteknek is ki kellene adni a kihallgatások anyagát. Ilyen betekintő még nem volt a hivatalnál, de a lehetőséget kizárni nem lehet.

A „más személy azonosítására alkalmas adatokat felismerhetlenné kell tenni” kitétel még egy nagyon kényes problémát rejt magában. A kérdés az, hogy az anonimizáló személy milyen alapon tudja eldönteni azt, mely adat alkalmas más személy felismerésére. Ami köztudott? Amit egy adott foglalkozási rétegnek illik tudni? Amit az egyéni betekintő személy szerint tud, mert emlékszik rá? Egy-két – kitalált – példán keresztül szeretném megvilágítani a problémát. Az ügynök jelentésében az szerepel, hogy a „Zöld az ég és nem kék” című könyvét (amely egyébként nagy siker lett, mindenki olvasta, film is készült belőle) odaadta olvasásra az érintettnek. Biztos, hogy ez egy olyan adat, amelyből mindenki rájön a nevére. Ha viszont például az szerepel a jelentésben, hogy 1966. augusztus 10-én elmentek négyen egy vendéglőbe vacsorázni, egyáltalán nem biztos, hogy ez olyan esemény volt, amelyre bárki is emlékszik.

Az adatvédelmi biztossal történt konzultáció után végül is azt az álláspontot fogadtuk el, hogy a hivatal nem nyomozó szerv, nem kell kutatnia, hogy ki mire emlékszik, milyen az érintett memóriája. Ha mindent kihúznánk a másolatokból, amiből a megfigyelt elméletileg rájöhethet, hogy ki figyelte meg, akkor az egyéni betekintők csak nagyon kevés anyagot kaphatnának. A hivatal pedig – mint már említettem – minden lehetséges esetben az áldozat javára értelmezi a törvényt.

A második jogértelmezési kérdéskör abból adódott, hogy a törvény kifejezetten nem rendelkezik arról: az érintett halála után megtekintheti-e valaki – mintegy az érintett jogán – az iratokat.

Nevezetesen megtekintheti-e például a gyermek, hogy elhunyt szülei mit tartalmaznak az iratok? Ugyanakkor a tudományos kutatásra vonatkozó szabályok szerint nemcsak az érintett járulhat hozzá személyes adatainak kutatásához, hanem halála után bármely örököse vagy hozzátartozója. A törvény szó szerinti értelmezéséből az következne, hogy ezek a személyek (a személyi kör meghatározása túl tág, de erre a problémára majd a kutatási szabályoknál térek ki) engedélyt adhatnak arra, hogy egy „idegen” meg-

ismerhesse az érintett akár legintimebb pillanatait is, ő maga azonban nem nézhet meg semmit.

A hivatal a törvény értelmezése során abból indult ki, hogy vannak olyan jogelvek, amelyek segíthetnek az ellentmondások feloldásában. Ilyen a „nemo plus iuris” elve, amely szerint senki sem adhat át több jogot, mint ami felett maga is rendelkezik. A konkrét esetre lefordítva, ha valaki másnak engedélyt adhat arra, hogy valaki iratait megnézhesse, akkor erre „engedélyt adhat” saját magának is. Az azonban kétségtelen, hogy az lenne a szerencsésebb megoldás, ha ezt a problémát maga a törvény rendezné. Ezt az álláspontot egyébként az adatvédelmi biztos is elfogadta ajánlásában.

A KUTATÁSI SZABÁLYOK

Az egyéni betekintésre vonatkozó szabályoknál lényegesen ellentmondásosabbak és feltétlen törvénymódosítást igényelnek a kutatásra vonatkozó szabályok.

Külön szabályozza a törvény a személyes adatokat nem tartalmazó és a személyes adatokat tartalmazó iratok kutatását.

A személyes adatokat nem tartalmazó iratok kutathatósága.

A személyes adatokat nem tartalmazó iratok kutathatóságára az Etv. 25/H §-ának (3) bekezdése vonatkozik. E szerint: „Bármely természetes személy, a személyes adatok tanulmányozását és megismerését kivéve, korlátozás nélkül kutathat – szükség szerint az azokról készült másolatok segítségével – a Történeti Hivatalban őrzött iratokban, beleértve ebbe a belső használatra készült, valamint döntés-előkészítést tartalmazó irattári anyagot is, amennyiben az abban szereplő adatokat a Ttv. alapján nem minősítették, vagy az adatok nyilvánosságra hozatalát törvény nem korlátozza.”

Ez azt jelenti, hogy a Történeti Hivatalban őrzött személyes adatokat nem tartalmazó iratok szabadabban kutathatók, mint bármely levéltár ugyanilyen iratai, hisz itt nem érvényesül a levéltári törvényben meghatározott 15 éves szabály sem. (A levéltári törvény szerint az 1990. május 2-a előtt keletkezett, személyes adatot nem tartalmazó iratok csak az átadó szerv hozzájárulása esetén és az erre a célra létrehozott kuratórium engedélyével kutathatók.)

A személyes adatokat tartalmazó iratok kutathatósága

A személyes adatokat tartalmazó iratok kutathatóságára is a levéltári törvénytől eltérő szabályokat tartal-

maz az Etv. E szabályok azonban szigorúbbak a levéltári törvény szabályainál. Az Etv. a személyes adatokat a kutathatóság szempontjából négy kategóriába sorolja:

a titkos információgyűjtő eszközök, illetve módszerek felhasználásával rögzített bármilyen személyes adatok,

a különleges adatok (kivéve a büntetett előéletre vonatkozó adatokat),

a volt állambiztonsági szervek és elődeik „szigorúan titkos” állományú tisztjeinek, illetve hálózati személyeinek természetes személyazonosító adatai,

az előbbi három kategóriába nem tartozó személyes adatok (ezek a levéltári tv. szabályai szerint kutathatók, ezért ezzel a csoporttal külön nem foglalkozom).

ad 1) A hivatal őrizetében lévő adatok jelentős részét titkos információgyűjtő eszközök, illetve módszerek felhasználásával rögzítették. Ezek az adatok a törvény szerint akkor kutathatók, ha :

a kutatás anonimizált változattal is megvalósítható, vagy

az érintett, illetőleg annak halálát követően bármely örököse vagy hozzátartozója hozzájárult, vagy

ha az adat az érintett nyilvános szereplésére, illetve közéleti, politikai tevékenységére vonatkozik, vagy valamely állami szerv hatáskörében eljáró személynek a feladatkörével összefüggő személyes adata, és az adat keletkezésétől már 15 év eltelt, feltéve, hogy a kutatásra tudományos cél megvalósításához van szükség, a kutató benyújt egy tudományos kutatással foglalkozó szervtől származó támogató nyilatkozatot és vállalja az adatvédelmi törvény betartását.

Ezzel a szabállyal az a probléma, hogy nem az adat milyensége, hanem az adatszerzéshez használt eszköz vagy módszer alapján határozza meg a kutatási szabályt, a kettő között pedig nincs feltétlen összefüggés.

ad 2) A büntetett előéleten kívüli különleges adatok – vagyis a faji eredetre, a nemzeti, nemzetiségi és etnikai hovatartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más meggyőződésre, az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre, a szexuális életre vonatkozó személyes adatok – a törvény hatálybalépését követő 90 évig csak az érintett, illetőleg annak halála után bármely örököse vagy hozzátartozója engedélyével kutathatók.

Ha ezt a szabályt szó szerint betartanánk, az gyakorlatilag lehetetlenné tenné a tudományos kutatást. Tapasztalataink szerint az érintettek hozzájárulásával viszonylag ritkán rendelkeznek a kutatók. A kutatás megkezdése előtt az esetek nagy részében nem is rendelkezhetnek, hiszen az egyes események szereplőinek jó része csak a kutatás során derül ki, hozzájárulás nélkül pedig meg sem kezdenék a kutatást.

Maradna tehát a 90 év, vagyis 2086. A hivatalban őrzött iratokban szereplő adatok túlnyomó többsége különleges adatot tartalmaz, hiszen a volt állambiztonsági szervek főként politikai véleményük, vallásos és egyéb meggyőződésük miatt figyelték vagy üldözték az embereket. Következésképpen ha szigorúan betartanánk a törvényt, nem lenne kutatható sem a pártok felszámolása, sem az egyházüldözések története, sem az '56-os forradalom és szabadságharc. Kutathatatlanná lenne '45 utáni történelmünk. Ez a szabály így ellentmond az alkotmánynak, e törvény céljának, és egyébként saját szövegének is, mert például a titkos információgyűjtő eszközök és módszerek felhasználásával rögzített adatok esetén a közéleti, politikai tevékenységre vonatkozó személyes adatok vonatkozásában keletkezésük után 15 év elteltével lehetővé teszi a kutatást.

Ezeket az ellentmondásokat úgy oldjuk fel, hogy a kóros szenvedélyre és a szexuális szokásokra vonatkozó adatoknál szó szerint betartjuk a törvényt. Az egészségi állapotra vonatkozóan néha kivételt teszünk, mert egyébként nem lehetne fényt deríteni például a kínzásokra. De nem tehetjük lehetetlenné az elmúlt évtizedek történelmének megismerését, így kutatható a holocaust, a pártok felszámolásának, az egyházüldözéseknek és 1956-nak a története is. Ez a felemás helyzet azonban nem tartható fenn. A kutatás szabályait úgy kell meghatározni, hogy mindenféle nyakatekert értelmezés nélkül kutatható legyen történelmünk, de úgy, hogy a megfigyelt legbensőbb magánügyei magánügyek maradjanak.

ad 3) Az Etv. eredeti szövege szerint külön szabályok vonatkoznak a volt állambiztonsági szervek „szigorúan titkos” állományú tisztjei, illetve hálózati személyei természetes személyazonosító adatainak kutatására, illetve nyilvánosságra hozatalára. Itt a törvény a határidőt a levéltári törvény 24 §-ának (1) bekezdésére utalva határozza meg. Ez az érintett halálzási évét követő 30 év, ha a halálzási éve nem ismert, akkor az érintett születésétől számított 90 év, s ha egyik sem ismert, akkor az irat keletkezésétől számított 60 év.

A dolog politikai vetületeivel a hivatal soha nem foglalkozott, mert minden napi politikai üggyel távol kell tartanunk magunkat. Bármit is döntsön ez ügyben az Országgyűlés, a hivatal azt be fogja tartani. Ami miatt mégis foglalkoznom kell ezzel a kérdéssel, az a 23/1999. (VI.30.) AB határozat következtében előállott helyzet.

Az Alkotmánybíróság ugyanis döntésének egyik részében – visszautalva a 60/1994. (XII. 24.) AB határozatra is – megállapította, hogy csak a III/III-as csoportfőnökség működése volt teljes egészében alkotmányellenes, a többi titkosszolgálat csak részben

végezhetett ilyen tevékenységet. Ezért azokat az indítványokat, melyek az átvilágítás körének a jogutóddal rendelkező volt titkosszolgálatokra való kiterjesztését indítványozták, elutasította. Ugyanakkor a kutathatóság szabályait az összes volt titkosszolgálat személyi állományára kiterjesztette. A határozat ezen két része szöges ellentétben van egymással. Ezt nem tudjuk értelmezni, így itt is sürgős törvényi rendezésre van szükség.

A bármely örökös, illetve hozzátartozó

Az Etv., de a levéltári törvény szerint is, ha az érintett, illetőleg annak halálát követően bármely örököse vagy hozzátartozója hozzájárul, a kutató korlátozás nélkül kutathat a személyes adatokban. Mint azt az egyéni betekintőknél már leírtam, ha az örökös vagy a hozzátartozó másnak engedélyt adhat az érintett adataiba való betekintésre, akkor ő maga is betekinthez.

Nézzük meg tehát, ki tekinthet bele korlátozás nélkül az érintett irataiba?

Az örökös fogalmát a Polgári törvénykönyv (Ptk.) határozza meg. Eszerint van törvényes és végrendeleti örökös. A legtávolabbi törvényes örökös az állam, a rokonok közül pedig a nagyszülők leszármazói. Végrendeleti örökös pedig bármely természetes és jogi személy lehet.

A hozzátartozó meghatározásánál a 23/1999. (VI. 30) AB határozat szerint szintén a Ptk. fogalmi meghatározását kell figyelembe venni.

A Ptk. szerint hozzátartozó: a házastárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha – és a nevelőszülő, a testvér, az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a jegyes, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa.

Az Alkotmánybíróság a már többször idézett 23/1999. (VI.30.) számú határozatában nem tekintette alkotmányellenesnek a hozzájárulásra jogosultak körének ilyen széles meghatározását, azt sem mondta ki azonban, hogy a kör szűkítése alkotmányellenes lenne. Az Alkotmánybíróság abból indult ki, hogy a

Ptk. az elhunyt jó hírének védelme érdekében ugyanilyen széles körben teszi lehetővé a kegyeleti jog gyakorlását.

Én azonban úgy gondolom, hogy ez a kör túl széles. Véleményem a következőkön alapul. A hivatalban őrzött iratok jellemzője (és ezt mindenféle szabályozásnál figyelembe kell venni), hogy az állambiztonsági szervek a titkos információgyűjtő eszközökkel (levélbontás, telefonlehallgatás, helyiséglehallgatás, titkos képfelvételek készítése) be tudtak hatolni a legintimebb szférába is. S ha már be tudtak hatolni, meg is tették. Keresték az emberek titkait, gyengeségeit, ahogy mondták: a kompromittáló adatokat.

A kegyeleti jog gyakorlása során csak az elhunyt érdekében lehet fellépni, így a széles jogosult körből csak az cselekszik, aki védeni kívánja az elhunytat. Az iratokba belenézni pedig nemcsak az elhunyt védelme érdekében lehet. Nem véletlen, hogy a német törvény a mi törvényünknel lényegesen szűkebben vonja meg a határt.

Mi legyen az elkobzott iratokkal?

A hivatal őrizetében vannak olyan iratok is, amelyeket különböző módokon elvettek (például postaforgalomból kiemelt levelek). Ezek egy része marandó értékű, másik részének „csak” az érintett számára van érzelmi értéke. Ezeknek az iratoknak a sorsát – bár az életüktől, szabadságuktól politikai okokból megfosztottak és az állampolgárok tulajdonában és az állam által okozott károk kárpótlásáról több törvény is szól – sehol sem rendezik. A hivatal akkor tud dönteni az e körben felmerült esetekben, ha az Etv. módosítása során e kérdést is szabályozzák.

Az Országgyűlés számára készített beszámolójában a TH jelezte ezeket a problémákat. A beszámoló vitája még 1999 végén lezajlott. A vitából az derült ki, hogy az Országgyűlés egésze – párhovatarozástól függetlenül – fogékony egy ésszerű törvénymódosításra.

Minden kutató és a hivatal is várja a törvénymódosítást.